

احکام آرایش های نوین از منظر فقه اسلامی

مریم سادات دادگستر¹

چکیده:

زیبایی یکی از نعمتهای خداوند بوده و جلوه های زیادی از آن در قرآن و سنت، ذکر گردیده ، گرایش انسان ها به سوی زیبایی و آراستگی یک گرایش طبیعی است که در انسان نهاده شده اما آنچه امروز شاهد آن هستیم فراتر از آراستگی و زیبایی است در واقع به نوعی خود نمایی ست وبا انبوهی از آرایش های نوین روبرو هستیم که تا چند دهه ی گذشته شاهد آن نبودیم . موضوع آرایش و پیرایش بانوان و باید هاو نبایدهای آن، در نشاط جسمی و روحی بانوان و استحکام خانواده ها و سلامت جامعه نقش بسیاری دارد. هرچند آرایش و زیبایی از نظر اسلام مطلوب و پسندیده است و منعی بر آن وجود ندارد؛ بلکه توصیه به آرایش و آراستن شده و حتی نسبت به آرایش زنان برای همسران از سوی اسلام تأکید فراوانی شده است، با این همه آرایش های زننده و ناهنجار در برابر نامحرمان از نگاه دین مورد نکوهش قرار گرفته است . بنابراین، اسلام طرفدار زینت و آرایش زنان در حریم خانواده بوده و بر آراستگی آنان تأکید دارد، اما حضور زن در جامعه و محیط کار، از نظر اسلام حدودی دارد که باید رعایت شود. تحقیق حاضر درصدد این است که احکام مرتبط با آرایش های جدید و نوین را از منظر فقه اسلامی بیان کند. روش تحقیق پیش رو توصیفی است و پژوهشگر سعی کرده است که احکام مرتبط را طبقه بندی کند به آرایش های صورت و آرایش های غیر صورت و در هر طبقه احکام مرتبط با آن عنوان را از منظر چند فقیه مورد بررسی قرار دهد .

واژگان کلیدی : آرایش ، زینت ، احکام ، فقه ، نوین

مقدمه

بی تردید خداوند متعال که انسان را خلق کرده است، امیال گوناگونی در وجودش نهاده است. میل تشنگی، گرسنگی، امیال جنسی و... از جمله این امیال است. میل به زیبایی نیز یکی از این امیال است که همانند بقیه امیال دارای حد و حدودی بوده و باید کنترل شود. در اسلام به آراستگی زن و مرد توصیه شده است و آرایش زنان در اسلام، نفی نشده بلکه به آن تأکید نیز شده است. ولی این آراستگی و آرایش در اسلام دارای حدودی می باشد اما امروزه در جامعه شاهد آرایش هایی هستیم که تا چند دهه گذشته خیلی کم ویا اصلا وجود نداشت و افراد بدون آنکه احکام آن را بدانند مبادرت به انجام آنها می کنند فقط به صرف اینکه زیبا باشند و به روز ، ونمی دانند که خیلی از این آرایش ها باید از دید نامحرمان پوشانده شود از این رو تحقیق حاضر عهده دار پاسخ گویی به این سوال است که چه احکامی بر آرایش های نوین و نو ظهور از منظر فقه اسلامی مترتب است . به طور

1. طلبه سطح 2. حوزه کرمه اهل بیت (س) خوانسار. استان اصفهان .

طبیعی آرایش چهره به نوعی توجه و نگاه نامحرمان را به خود جلب می کند، که این کار زمینه برخی از تحرکات را برای طمع ورزی ایجاد می نماید، در حالی که حفظ شخصیت زن و کرامت انسانی او می طلبد که با وقار لازم از منزل بیرون شود و از هر چیزی که توجه و رغبت دیگران را به او جلب می کند پرهیز نماید بنابراین خود زنان آرایش کرده اولین کسانی هستند که در معرض آسیب قرار می گیرند. از سویی شخصیت زن به خاطر حضور آرایش کرده او در جامعه، او را تا حد یک عروسک، یا یک کالای بی ارزش به سقوط می کشاند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شود، و تنها به عنوان وسیله ای برای کامیابی های جسمی مورد توجه قرار می گیرد. حضور آرایش کرده زنان در جامعه علاوه بر اینکه نشانه پای بند نبودن و بی مبالاتی فرد به احکام و اعتقادات اسلامی است؛ نگاه های آلوده مردان هوس باز را به خود جلب می کند و آتش شهوت را در دل آنان شعله ور می سازد و هنگامی که این وضعیت در جامعه شیوع پیدا کند همه حد و مرزها به تدریج شکسته می شود و حریم عفاف خدشه دار می گردد و گناه و آلودگی همه جامعه را فرا می گیرد و سرانجام با از بین رفتن سرمایه های معنوی، پایه های ایمانی مردم سست گردیده، جامعه در سقوط اخلاقی و فساد قرار می گیرد. دین اسلام احکام و حدودی را برای آرایش و خود آرایی وضع کرده است که متأسفانه در دنیای مدرن امروزی خیلی کم به آن توجه می شود و در اطرافیان و دوستان و بستگان مشاهده می کنیم که بدون علم به این موضوع به انجام آن مبادرت دارند. عده ای هم علم به احکام این نوع آرایش ها دارند اما یا ناقص است و یا از دیدگاه آرایش گران و نافعان کسب و کار های مرتبط است.

استفاده از لوازم آرایش در دوران معاصر موضوع جدیدی نیست بلکه نخستین تمدن های بشری از ادوات و وسایلی جهت زیباتر شدن استفاده می کرده اند؛ به عنوان نمونه آرایش چشم از حدود 4500 سال قبل از میلاد مسیح در ایران رواج داشته است. حفاری های باستان شناسانه در هفت تپه خوزستان گواه آن است که زنان ایرانی در 2000 سال قبل از میلاد مسیح از نوعی وسیله که کارکرد رژ لب امروزی را دارد استفاده می نموده اند. در عصر هخامنشیان زنان قبل از این که به دیدار شاه بروند از لوازم آرایش و عطر استفاده می کردند. پس از ورود اسلام به ایران به دلیل وجود دستورات صریح دینی و نص قرآنی، بستر استفاده از لوازم آرایش به دو محیط درون خانه و بیرون از خانه تفکیک شد و از سوی توده زنان ایرانی متابعت شد، و بدین ترتیب، خود آرایی، خود نمایی، جلوه گری و دلربایی زنان در اجتماع به طرق مختلف از جمله به وسیله استفاده از لوازم آرایش ممنوع گشت. اما امروزه شاهد استفاده بی رویه لوازم آرایش هستیم و کنار آنها آرایش های نوین و جدیدی همچون کاشت مژه و مو، لیفت ابرو، بوتاکس و تزریق ژل و ... در سطح جامعه به وفور به چشم می خورد که افراد آگاهی کافی از احکام مربوط به آنها ندارند. کتاب عفاف سرچشمه زیبایی نوشته عبد الکريم پاک نیا در این مسیله مواردی را مطرح میکند، این کتاب شامل شش فصل است که در آن به آثار عفاف و پوشش و آرایش و راهکارها و عفاف در خانواده و احکام عفاف و پوشش و آرایش می پردازد. کتاب پوشش و آرایش نوشته مریم معین الاسلام در هشت فصل تدوین شده است و در آن به دلایل پوشش آرایش و زینت اشاره شده است و در فصل دیگری به کیفیت پوشش و آرایش زنان پرداخته شده و در فصل دیگری به دیدگاه پیامبر (ص) در این زمینه پرداخته است. مقالات زیادی در این زمینه نوشته شده است از جمله خود آرایی و خود نمایی از دیدگاه اسلام نوشته محمد رضا ابراهیم نژاد که در این مقاله به خود آرایی و حدود آن پرداخته شده

و در مورد آرایش مطلوب و آرایش ناپسند توضیحاتی بیان شده است، زینت در اندیشه دینی نوشته حسین رحیمی. در این پژوهشها به نظر بعضی از مراجع تقلید و چگونگی احکام و وظایف افراد پرداخته اند و هر کدام به بخشی از آرایش های نوین نگاهی کوتاه داشته اند مثلاً فقط به کاشت ناخن یا به کاشت مژه پرداخته اند. در تحقیق حاضر پژوهش گر بر آن است تا نظرات چند تن از فقها را در مورد تعدادی از این آرایش ها به صورت جداگانه مورد بررسی قرار دهد. در این پژوهش آرایش های نوین به دو بخش آرایش صورت و آرایش غیر صورت تقسیم شده و احکام هر بخش جداگانه بررسی شده است.

مفهوم شناسی

لغات پرکاربردی که در این تحقیق آمده است احکام و آرایش و نوین است که از لحاظ اصطلاحی و لغوی مورد بررسی قرار می گیرند.

آرایش: آرایش در لغت اسم مصدر آراستن، زیور، جمال زین، زبرج، حلیه... و آرایش کردن به معنای آراستن و جلوه کردن آمده است.¹ و در اصطلاح به معنای زیبا کردن چهره با استفاده از مواد آرایشی، یا برداشتن موهای زائد صورت، یا پیچیدن و درست کردن موها و یا آراستن ناخن ها است.² از آرایش در کتاب های فقهی با واژه زینت یاد شده است؛³ البته معنای زینت کلی تر از آرایش بوده و شامل دیگر زیبایی ها نیز می شود.⁴ در لغت نامه ها، زینت به «هر چیزی که از آن برای آراستن استفاده شود» معنی شده است.⁵ مترادف آرایش، زینت است که زینت از ماده زین می آید که مقابل زشتی است.⁶ طریحی در مجمع البحرین می گوید: «زینت آن چیزی از زیور آلات و لباس و مانند آن است که انسان به واسطه آن آراسته می شود»⁷؛ و تعریف آن در المحيط به این صورت آمده است: «زینت اسم جامعی برای هر چیزی است که به واسطه آن آراسته شود و جمع آن زین است»⁸.

1. دهخدا، لغتنامه دهخدا، 1377، 1: 62

2. انوری، فرهنگ بزرگ سخن، 1381ش، ج 1، ص 77.

3. شیخ طوسی، المبسوط، 1387ق، ج 5، ص 264.

4. نجفی، جواهر الکلام، 1362ش، ج 29، ص 76.

5. فراهیدی، کتاب العین، 1409ق،

6. فراهیدی، العین، 1410 ق، 7: 387

7. طریحی، مجمع البحرین، 1416 ق، 6: 262

8. اسماعیل بن عباد، المحيط فی اللغة 414 ق، 9: 94.

احکام : احکام، جمع حکم، و در لغت به معنای منع است¹، و در اصطلاح منظور از آن، اثبات امری برای امر دیگر و یا نفی امری از امر دیگر است؛ بنابراین، به قوانین و مقرراتی که شارع برای مکلفان به رسمیت شناخته است، احکام می‌گویند،² چه به طور مستقیم از جانب شارع صادر شده باشد چه به واسطه عقل و یا عرف دریافت شده باشد، و چه ناظر به مسائل اعتقادی یا اخلاقی باشد، و چه مربوط به افعال مکلفان³.

نوین : در لغت به معنای منسوب به نو. جدید. بدیع است.⁴

روش شناسی تحقیق

تحقیق حاضر پژوهشی توصیفی است که به روش کتابخانه ای جمع آوری شده است.

● احکام آرایش صورت

تلاش برای زیباتر شدن و علاقه به زیبایی نه تنها اشکالی ندارد، بلکه پسندیده و مطلوب نیز هست زیرا خداوند، خود طالب زیبایی است چنانچه پیامبر اکرم صلی الله می فرمایند: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَمِيلٌ وَ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَ يُحِبُّ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِهِ عَلَى عَبْدِهِ»: خداوند متعال زیباست و زیبایی را دوست دارد و خواستار آن است که اثر نعمت خود را در بنده اش ببیند.⁵ اما، نکته مهم آن است که این کار، به احکام و حدود الهی خدشه ای وارد نسازد و انجام تکالیف شرعی را دچار مشکل ننماید. شارع مقدس، زینت و آرایش را به عنوان امری محبوب برای زنان مطرح و در این راستا رهنمودهای لازم را ارائه کرد به موازات تأکید بر زینت و زیبایی، توجه دین داران زنان را همچنین به بخش آسیب زای زینت هم جلب کرده اند و دستورهای سلبی هم در این راستا بیان داشته است.⁶

ویژگی خاص تکنیک های آرایشی جدید این است که به سادگی از بین نمی روند، به عنوان مثال اکستنشن مژه لااقل تا ۶ ماه به تار موی انسان می چسبد و قابل شست و شو نیست. این خدمات جدید چند سالی است که با تبلیغات گسترده در سالن های زیبایی انجام می شود. از آنجا که زیبایی و زینت، نوعی نشاط و شادابی به فرد میدهد و آثار مثبتی در زندگی وی به دنبال میآورد، اسلام بدان تأکید کرده است. آنچه در اسلام نهی شده، این است که توجه به زیبایی و زیباییشواهی، هدف نهایی ما در زندگی باشد؛ یعنی تمام تلاش و عمر ما صرف مسئله زینت شود؛ به ویژه زینتی که برای حیات دنیاست.⁷ توجه به ظاهر و حفظ زیبایی و جوانی در دنیای کنونی امری طبیعی و البته مهم است زیرا ذات زیبایست و البته ظاهر بین آدمی، در عصری که مدل های زیبایی و سلبریتی ها و اسباب و آلات آرایشی و زیبایی آنها، دائماً در معرض

1. زحیلی، وهبه، لوجیز فی اصول الفقه ص ۱۱۹.

2. سجادی، جعفر، فرهنگ معارف اسلامی، ج ۱، ص ۹۵.

3. جزایری، محمدجعفر، منتهی الدرایة فی توضیح الکفایة، ج ۴، ص ۲۲۳-۲۲۲.

4. دهخدا، لغتنامه دهخدا. دیکشنری آبادیس.

5. محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج ۲، ص ۲۴۶۳.

6. پوشش و آرایش از دیدگاه پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله، ص ۹۱.

7. زینت و عفاف در حج، ص ۳۲.

دید همگان است، به دنبال الگوپردازی و زیباسازی خواهد رفت. اما یقیناً، طهارت و زیبایی باطنی و صفای درونی، مهم تر و اساسی تر از زیبایی های ظاهری است، زیرا اعمال و کردار نیک است که سعادت انسان را تضمین خواهد نمود نه چهره و ظاهر زیبا! از این رو، لازم است که قبل از هرگونه اعمال زیبایی بر روی صورت و سایر اعضای بدن، از قبیل خالکوبی و تاتو و ... از کیفیت احکام شرعی مترتب بر آن مانند غسل و وضو و نماز و ... آگاه شد. چه بسا، کوچکترین غفلت و کوتاهی در این زمینه، باعث اختلال در انجام تکالیف شرعی و اعمال عبادی شخص باایمان شود و باعث محرومیت او از دریافت و درک کامل ثواب اعمال و عبادات شود و در حدیثی پیامبر اکرم (ص) به زنی به نام حولاء می فرمایند: يَا حَوْلَاءُ مَنْ كَانَتْ مِنْكَ تَوْمِنٌ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ لَا تَجْعَلْ زِينَتَهَا لِعَیْرِ زَوْجِهَا وَلَا تُبْدِ خِمَارَهَا وَ مَعْصَمَهَا وَ أَيْمًا امْرَأَةً جَعَلَتْ شَيْنًا مِنْ ذَلِكَ لِعَیْرِ زَوْجِهَا فَقَدْ أَفْسَدَتْ دِينَهَا وَ أَسْخَطَتْ رَبَّهَا عَلَيْهَا. ای حولاء! هر زنی که به خداوند سبحان و روز قیامت، ایمان دارد، زینتش را برای غیر شوهرش، آشکار نمی کند و هم چنین موی سر و مچ خود را فاسد نمی سازد و هر زنی که این کارها را برای غیر شوهرش انجام دهد، دین خود را فاسد کرده و خداوند را نسبت به خود خشمگین کرده است.¹

1) احکام کاشت مژه یا اکستنشن مژه

کاشت یا اکستنشن مژه تکنیکی است که در آن هر تار مژه مصنوعی با چسب مخصوص به مژه ها چسبیده می شود و با شست و شو از بین نمی رود. در هر حال، کسی که چنین عملی انجام داده است، اگر نتواند در وقت وضو یا غسل آن مانع را برطرف کند و یا برطرف کردن آن مشقت داشته باشد، طبق حکم کاشت مژه در اسلام باید به وظیفه غسل و وضوی جبیره ای عمل کند؛ یعنی با دست مرطوب، مانع را مسح نماید. اما در صورتی که چسب در انتهای مژه نبوده و روی پوست نریزد، غسل و وضو بدون اشکال خواهد بود. البته این فرض بسیار نادر است.

نظر آیت الله خامنه ای در مورد حکم کاشت مژه اینست که اگر پیش از انجام این کار در شرایطی هستید که احتیاج به انجام غسل و وضو ندارید (ایام حیض)؛ به ذاته مشکلی ندارد، ولی در صورتی که میخواهید غسل کنید و این کار مانع رسیدن آب به اعضای وضو و غسل شود، اشکال دارد و مجاز نیست.

بنا بر نظر آیت الله خامنه ای چنانچه پس از انجام اکستنشن متوجه شدید که مانع وضو هست، حکم کاشت مژه این است که اگر در آوردنش موقع وضو و غسل برای شما ممکن باشد و حرج و مشقت نداشته باشد، وضو و غسل با وجود چنین مانعی باطل است و اگر در آوردنش ممکن نباشد و یا همراه با حرج و مشقت باشد، ایجاد چنین مانعی که موجب تبدل وظیفه وضو و غسل به وضو و غسل جبیره ای می شود، اگر در غیر وقت نماز باشد، مانع ندارد ولی در وقت نماز باید وضو یا غسل را انجام دهد بعد مبادرت به ایجاد مانع نماید و اگر نتواند در وقت وضو یا غسل آن مانع را رفع کند و یا برطرف کردن مانع حرج و مشقت داشته باشد، باید به وظیفه غسل و وضوی جبیره ای عمل کند؛ یعنی با دست مرطوب مانع را مسح نماید.²

1. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، ج 14، ص 244

1. پورتال انهار، پرسش و پاسخ، حکم کاشت مژه

های لاک زده شده مسح کرد.¹ به این روش وضوی جبیره ای می گویند! اما لاک زدن ناخن پا برای مسح کشیدن در وضو به این شرط که یک انگشت آن را برای مسح لاک نزنند و چهارتای دیگر لاک زده شود اشکالی ندارد. اما برای غسل هر کدام از انگشتان که لاک داشته باشد هم اشکال دارد. مطابق با فتوای بیشتر مراجع عظام و نیز فتوای حضرت آیت الله العظمی خامنه ای (مدظله) مسح کردن از انگشت کوچک پا اشکالی ندارد اما مطابق با فتوای حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله) اگر بجز انگشت کوچک پا روی هر کدام از انگشتان پا مسح شود وضو صحیح است.² لازم به ذکر است که اگر بعد از غسل یا وضو گرفتن از لاک استفاده شود، در نماز اشکالی ندارد. نظرات مراجع عظام تقلید (حفظهم الله) در مورد این مسئله به شرح زیر است:

حضرت آیت الله العظمی خامنه ای : باید وضوی جبیره بگیرد و لاک مانع رسیدن آب به اعضای وضوست و همچنین موجب بطلان غسل است.³

حضرت آیت الله العظمی صافی گلپایگانی : اگر در جای وضو یا غسل چیزی چسبیده است که برداشتن آن ممکن نیست یا به قدری مشقت دارد که نمی شود تحمل کرد، باید به دستور جبیره عمل کند و احتیاطاً تیمم بنماید.⁴

حضرت آیت الله العظمی سیستانی: نماز با لاک ناخن باطل است وضو و غسل نیز باطل می باشد البته انجام کاری که باعث شود انسان نتواند وضو بگیرد یا غسل کند جایز نیست. بنابر این لازم است لاک را زائل کند و وضو بگیرد. در صورت تنگی وقت باید تیمم کند ولی فعل حرامی مرتکب شده زیرا انسان نمی تواند کاری کند که موجب اخلاف در اداء فعل واجب باشد. مسح بر ناخن لاک زده صحیح نیست ولی اگر فاصل بین یک ناخن و ناخن دیگر بمقداری باشد که بتوان بر آن مسح نمود مسح بر آن مقدار بی مانع است و پوشیدن پا از نامحرم بدون آرایش هم واجب است.⁵

حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی : وضوی جبیره ای بگیرد.⁶ اما لاک زدن ناخن پا اشکال ندارد ولی در وضو، مسح باید از سر یکی از انگشتان پا بجز انگشت کوچک باشد و البته هرکدام از انگشتان لاک باشد برای غسل اشکال دارد.⁷

نتیجه :

1. توضیح المسائل (محشی امام خمینی)، ص ۱۹۶، مسأله ۳۳۸/۲.
2. توضیح المسائل مراجع، م ۲۵۲؛ وحید، توضیح المسائل، م ۲۵۸؛ نوری، توضیح المسائل، م ۲۵۳ و خامنه ای، س ۱۱۱؛ احکام ویژه (۶۰۰ مسئله کثیر الابتلاء- رساله آیت الله مکارم شیرازی)؛ ر. ک: سایت پورتال انهار، مسح انگشت کوچک پا.

3. پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری

4. جامع الأحکام (صافی)، ج ۱، ص: ۳۴/

5. پایگاه اطلاع رسانی دفتر مرجع عالیقدر حضرت آیت الله العظمی سیستانی، پرسش و پاسخ، زینت.

6. استفتاء از دفاتر معظم له. استفتاءات جدید (مکارم)، ج ۱، ص: ۳۸

7. پایگاه اطلاع رسانی دفتر آیت الله العظمی مکارم شیرازی، پرسش و پاسخ، وضو و غسل با ناخن های لاک دار

هرچند آرایش و زیبایی از نظر اسلام مطلوب و پسندیده است و منعی بر آن وجود ندارد؛ بلکه توصیه به آرایش و آراستن شده و حتی نسبت به آرایش زنان برای همسران از سوی اسلام تأکید فراوانی صورت پذیرفته است، اما آنچه در جامعه با آن مواجه هستیم فراتر از آرایش و آراستن است و می توان گفت نوعی خود نمایی است، با این همه آرایش های زننده و ناهنجار در برابر نامحرمان از نگاه دین مورد نکوهش قرار گرفته استبه طور طبیعی آرایش چهره به نوعی توجه و نگاه نامحرمان را به خود جلب می کند، بدیهی است که این کار زمینه برخی از تحریکات را برای طمع ورزی ایجاد می نماید، در حالی که حفظ شخصیت زن و کرامت انسانی او می طلبد که با وقار لازم از منزل بیرون شود و از هر چیزی که توجه و رغبت دیگران را به او جلب می کند پرهیز نماید بنابراین خود زنان آرایش کرده اولین کسانی هستند که در معرض آسیب قرار می گیرند. از سویی شخصیت زن به خاطر حضور آرایش کرده او در جامعه، او را تا حد یک عروسک، یا یک کالای بی ارزش به سقوط می کشاند و ارزش های والای انسانی او به کلی به دست فراموشی سپرده می شود، و تنها به عنوان وسیله ای برای کامیابی های جسمی مورد توجه قرار می گیرد. امروزه با انبوه زیادی از آرایش های نوین و جدید روبرو هستیم و اکثر مکلفین احکام مرتبط با آن رانمی دانند و آنچه که از تحقیق حاضر به دست آمد بررسی تعدادی از این آرایش ها ی جدید به همراه فتوای برخی فقها ست و به طور اجمالی اگر جراحی زیبایی و اعمالی نظیر بوتاکس و تزریق ژل مستلزم ضرر رسائی به بدن شود و نیز، سبب از بین رفتن و یا به تأخیر افتادن برخی از اعمال و تکالیف شرعی شود و همراه با ملازماتی ناصواب، مانند نگاه کردن و لمس نامحرم باشد؛ این عمل جایز نیست. علاوه بر اینها، شرط عقلانی بودن نیز باید مورد توجه قرار بگیرد. یعنی چنانچه غرض از این عمل، رسیدن به هدفی صحیح باشد جایز است ولی در غیر این صورت، مشمول اسراف و تبذیر بوده و حرام می باشد از بررسی مجموع فتاوا و آراء مراجع، نتیجه این می شود که جمیع روایات در نهایت دلالت بر کراهت اینگونه اعمال می کنند و چنانچه عمل جراحی، ضرر مختصری داشته باشد، اشکالی ندارد ولی در مواردی که ضرر قابل توجهی برای بدن داشته باشد، با توجه به این که ضرر رساندن به بدن تحت هیچ شرایطی جایز نیست، چنانچه این گونه اعمال بدون فرض عقلایی صورت بگیرد؛ جایز نیست. البته موضوع مهمی که در ادامه ی اعمال و جراحی های زیبایی مطرح می شود، این است که انسان، جایز نیست کاری بکند که باعث شود بعداً، برخی از احکام شرعی و تکالیف عبادی را نتواند به درستی انجام دهد؛ مثلاً به دلیل مضر بودن آب برای محل جراحی، مجبور به تیمم و یا وضوی جبیره ای شود و یا تا مدتی نتواند به غسل واجب بپردازد. اما در مورد تاتو یا همان خالکوبی، دارای جرم باشد و مانع از رسیدن آب وضو و غسل به آن قسمت از بدن شود باید قبل از اقدام به گرفتن وضو یا غسل برطرف شود. لیکن اگر همانند خالکوبی و زیر پوست باشد و مانع از رسیدن آب به قسمتی از پوست نشود اشکالی ندارد. و انجام همه ی اعمال عبادی از قبیل نماز و روزه و حج، که نیاز به طهارت و غسل و وضو دارد، در چنین حالتی صحیح است. در روش اکستنشن که مژه ها با چسب به پوست متصل می شوند، اگر شخص از مهارت کافی برخوردار باشد خودش می تواند با استفاده از یک محلول پاک کنند هاتنها را بردارد. چنانچه امکان برداشتن آن بدون عسر و حرج وجود دارد، باید قبل از وضو و غسل آن را برطرف کند. در غیر اینصورت باید روی مانع را با تری آب وضو یا غسل با دست خود مسح

نمود. اما در کاشت مژه که با اکستنشن نمودن مژه متفاوت بوده و تحت نظر پزشک انجام می شود، چنانچه به صورت طبیعی و بدون استفاده از مانعی همانند چسب بر روی پوست کاشته می شود و به نحوی قابلیت رشد داشته و جزء بدن به شمار آید، مانعی برای وضو و غسل نمی باشد. تمام مواردی که مورد بررسی قرار گرفت باید از نامحرم پوشانده شود به این دلیل که با انجام آنها فرد زیبا تر می شود و مورد توجه نامحرم قرار می گیرید .

منابع فارسی :

- ❖ امام خمینی ، توضیح المسائل (محشی)، مؤلف : طاهره مسلمی زاده ، سال چاپ 1391 ، ناشر : هاتف .
- ❖ انوری، حسن ، فرهنگ بزرگ سخن، ۱۳۸۱ش، ج ۱، ناشر : سخن .
- ❖ معین الاسلام مریم ، پوشش و آرایش از دیدگاه پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله ، ناشر چاپی: مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران ، ناشر دیجیتالی: مرکز تحقیقات رایانه‌های قائمیه اصفهان.
- ❖ سجادی ، جعفر، فرهنگ معارف اسلامی ، ج ۱، ناشر : کومش-تهران-ایران ، سال ناشر : 1373 .
- ❖ صافی گلپایگانی ، لطف الله، جامع الأحکام (صافی)، ج ۱، ناشر : قم ، دفتر نشر آثار ایت الله صافی .
- ❖ پاک نیا، عبدالکریم؛ عفاف سرچشمه زیبایی، ناشر : نور الزهرا (س) .
- ❖ مکارم شیرازی ، ناصر و علیان نژادی ، ابوالقاسم ، استفتاءات جدید (مکارم)، ج ۱، سال چاپ 1389 ، ناشر : امام علی بن ابیطالب (ع).
- ❖ رکنی لموکی، محمد تقی ، احکام آراستگی ظاهری، جلد 1 ، ناشر: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نمایندگی ولی فقیه، اداره آموزش های عقیدتی سیاسی، نوبت چاپ: اول، تاریخ انتشار: قم 1386
- ❖ دهخدا، علی اکبر ، لغتنامه دهخدا، موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران ، 1377 .
- ❖ موسوی ، سید حسن ، آراستگی و مدگرایی، چاپ : 1392 ، ناشر : دفتر نشر معارف .
- ❖ پایگاه اطلاع رسانی دفتر آیت الله العظمی مکارم شیرازی.
- ❖ پایگاه اطلاع رسانی دفتر مرجع عالیقدر حضرت آیت الله العظمی سیستانی، پرسش و پاسخ، زینت.
- ❖ سایت هدانا از دفتر استفتانات حضرت آیت الله العظمی سیستانی
- ❖ سایت هدانا از دفتر استفتانات حضرت آیت الله العظمی سیستانی
- ❖ سایت هدانا از دفتر استفتانات حضرت آیت الله العظمی شبیری زنجانی
- ❖ سایت هدانا از دفتر استفتانات حضرت آیت الله العظمی شبیری زنجانی
- ❖ سایت هدانا از دفتر استفتانات حضرت آیت الله العظمی وحید خراسانی

- ❖ سایت هدانا برگرفته از استفتانات حضرت آیت الله العظمی خامنه ای
- ❖ سایت هدانا برگرفته از استفتانات حضرت آیت الله العظمی خامنه ای
- ❖ سایت اسلام کونیست .
- ❖ سایت مجله مثبت سبز، بخش زیبایی، نوشته هادی حسینی ، خرداد 1403
- ❖ سایت ستاد اقامه نماز، NAMAZ .IR
- ❖ سایت اچاره ، بخش زیبایی ، تیم تحریریه ، مرداد 1403

منابع عربی :

- ❖ اسماعیل بن عباد ، المحيط فی اللغة ، به تحقیق : محمد حسن آل یاسین ، ناشر : بیروت ، عالم الکتب ، 1414 ق.
- ❖ امام خمینی ، تحریر الوسیله ج 1 ، ناشر دار الکتب العلمیه ، سال : 1379.
- ❖ جزایری ، محمدجعفر ، منتهی الدرایة فی توضیح الکفایة ، ج 4 ، سال نشر هـ-ق 1413 ، ناشر : موسسه دار الکتب .
- ❖ محمدی ری شهری ، محمد ، میزان الحکمه ، ناشر : مکتب الاعلام ، سال نشر : 1367 ش.
- ❖ زحیلی ، وهبه ، الوجیز فی اصول الفقه ، ناشر : بیروت- لبنان ، دارالفکر المعاصر ، سال نشر : 1419 هـ-ق .
- ❖ شیخ طوسی ، محمبن حسن ، المبسوط ، ۳۸۷ ق ، ج ۵ ، ناشر : المکتبه المرتضویه ، تهران 1387 ق.
- ❖ صاحب ، اسماعیل بن عباد ، المحيط فی اللغة ، ناشر عالم الکتب .
- ❖ طریحی ، فخر الدین بن محمد مجمع البحرین ، ناشر : تهران ، مرتضوی 1362 ش .
- ❖ فراهیدی ، خلیل احمد ، العین ، موسسه دار الهجره ، قم ، 1409 ق .
- ❖ کلینی ، محمد بن یعقوب ، الکافی ، دار الکتب السلامیه ، تهران ، 1388 ق.
- ❖ نجفی ، شیخ محمد حسن ، جواهر الکلام ، ۳۶۲ ش ، ج ۲۹ ، ناشر : دار احیا التراث العربی ، 1362 ش.
- ❖ نوری ، میرزا حسین ، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل ، ج 14 ، ناشر : آل البيت ، سال 1408 هـ-ق .
- ❖ مجلسی ، محمد باقر ، بحار الانوار ، موسسه الوفاء ، بیروت ، 1403 ق .
- ❖ عاملی ، شیخ حر ، وسائل الشیعه ، جلد 2 ، ناشر : ال البيت ، سال 1414 ق .

